

P-0312-1/07

Sprawozdanie z działalności Instytutu Historii PAN

w 2007 r.

Prace dokumentacyjno-warsztatowe, stanowiące wielce istotny nurt badań zespołowych prowadzonych w Instytucie, przebiegały rytmicznie. Publikowanie ich wyników następowało bez poważniejszych opóźnień. Dotyczy to również wydawnictw seryjnych i czasopism.

Natomiast gdy idzie o ogólny dorobek publikacyjny naszej placówki naukowej, miniony rok należał do przeciętnych. Oddanie do druku większej niż zazwyczaj liczby książek, wśród nich wielu pozycji wartościowych, daje jednak podstawy do umiarkowanego optymizmu odnośnie do plonu naukowego roku 2008. W 2007 r. opublikowano ogółem około 650 pozycji, w tym 40 wydawnictw książkowych (10 prac autorskich, 13 – „warsztatowych”, 14 – redagowanych i 3 – popularno-naukowe).

I Wybrane wyniki działalności naukowej

- *Polski Słownik Biograficzny* (red. A. Romanowski) – ukazały się drukiem z. 181 (t. XLIV/2), z. 182 (t. XLIV/3), z. 183 (t. XLIV/4), z. 184 (t. XLV/1) zostanie opublikowany w styczniu 2008 r., zaś prace redakcyjne nad z. 185 są w fazie końcowej i powinien ukazać się do końca I kwartału 2008 r.

Podjęto współpracę z Czeskim Słownikiem Biograficznym, z którą związany był udział kilkusobowej reprezentacji PSB w międzynarodowej konferencji biografistycznej w Pradze w dniach 8-10.10.2007 r.

- *Bibliografia historii Polski XIX i XX w.* (red. S. Sokołowska) – dokonano wydruku wol. 2. tomu III: 1865-1918, obejmującego 4348 gotowych opisów dotyczących zaboru pruskiego oraz Ziem Zachodnich i Północnych. Praca licząca 1655 stron znajduje się u recenzentów. Opublikowanie tej niezwykle pracochłonnej edycji będzie istotnym wydarzeniem w dziedzinie bibliografistyki.
- *Bibliografia historii polskiej* (red. A. Gruca) – pracowano nad dwoma rocznikami *Bibliografii*: za rok 2005 i 2006, z których pierwszy opublikowano. Bezproblemowo

przebiegała współpraca z Instytutem Herdera w Marburgu, polegająca na wymianie opisów bibliograficznych dotyczących historii polskiej.

We współpracy z *International Bibliography of Historical Sciences* zostało wybranych 100 pozycji z polskiej historiografii za rok 2003.

W ramach prac nad wydawnictwami źródłowymi kontynuowano wcześniej rozpoczęte oraz opublikowano kilka nowych edycji:

Deputaci Trybunału Wielkiego Księstwa Litewskiego 1582-1696 (oprac. H. Lulewicz, A. Rachuba), *Urzędnicy Wielkiego Księstwa Litewskiego. Spisy. T. II: Województwo trockie, XIV-XVIII w.* (współprac. A. Rachuba i H. Lulewicz), *Urzędnicy wołyńscy XIV-XVIII w. Spisy* (oprac. M. Wolski), *Wystąpienie polskich katorżników na trakcie okołobajkalskim. Cztery relacje. Wilhelm Buszkat. Piotr Deręgowski, Adam Jastrzębski. Zygmunt Odrzywolski* (oprac. W. Śliwowska i A. Brus), *Korespondencja Mikołaja Serafina żupnika krakowskiego z lat 1437-1459* (oprac. W. Bukowski), *Lustracja województw Prus Królewskich 1765, t. II Województwo chełmińskie, cz. 1 Ziemia michałowska* (oprac. J. Dygdała), *Landbuch księstw świdnickiego i jaworskiego, t. III: 1396-1407* (oprac. T. Jurek), *Starostowie w Wielkopolsce, na Kujawach i Mazowszu 1565-1696* (oprac. K. Chłapowski), *Ziemiańscy XX wieku. Słownik biograficzny, cz. 8* (współred. T. Epsztein) oraz *Polskie Dokumenty Dyplomatyczne 1938* (red. M. Kornat).

W druku znajdują się jeszcze 2 obszerne tomy, *Polskie Dokumenty Dyplomatyczne: rok 1931* (red. M. Wołos) i *rok 1940* (red. M. Hułas), a także *Metryka Litewska. Rejestr podymnego województwa mściławskiego z 1667 r.* i *Metryka Litewska. Rejestr podymnego województwa smoleńskiego z 1650 r.* (oprac. A. Rachuba).

Prace dotyczące historii i kultury średniowiecznej, dotychczas zdominowane przez badania nad społeczeństwem miejskim i kulturą późnego średniowiecza zostały zrównoważone przez badania nad wczesnym średniowieczem, głównie nad ideologią i kulturą polityczną (R. Michałowski, Z. Dalewski). Rezultatem badań jest złożenie do druku obszernego tomu studiów *Animarum Cultura. Studia nad kulturą religijną na ziemiach polskich w średniowieczu, t. I: Struktury kościelno-publiczne* (red. H. Manikowska, W. Brojer) oraz opublikowanie zbioru studiów *Hussitica* autorstwa S. Byliny. Ponadto opublikowano, względnie oddano do druku kilkanaście artykułów i obszerniejszych rozpraw.

Profil prac badawczych dotyczących dziejów nowożytnych koncentrował się na historii społecznej i kulturze politycznej Rzeczypospolitej szlacheckiej, przede wszystkim XVII i XVIII w., badaniach z zakresu historii powszechnej (Włochy, Francja, Turcja i Anglia), problematyce wyznaniowej oraz społecznej (Węgry, Czechy). Opublikowano monografię *Rodziny wielkosenatorskie w Wielkopolsce, na Kujawach i na Mazowszu za Zygmunta III. Podstawy karier* (E. Opaliński), a także oddano do druku obszerną rozprawę *Karaimi w Koronie i na Litwie w XV-XVIII w.* (S. Gąsiorowski).

Prace nad *Atlasem Historycznym Polski – Województwo Krakowskie w drugiej połowie XVI wieku* dobiegają końca, rozpoczęto zbieranie źródeł i literatury do kolejnego tomu *Atlasu* dotyczącego województw kaliskiego i poznańskiego.

Badania nad *Historią Pomorza*, t. V, obejmujący lata 1918/1920 – 1945 (red. Sz. Wierchosławski) postępują, aczkolwiek wskutek wycofania się kilku autorów z wcześniejszych zobowiązań, tekstów można się spodziewać dopiero w końcu 2008 r.

Oddano do druku kolejny tom syntezy pod red. B. Wachowiaka, *Historia Prus*, t. II: *Prusy w okresie monarchii absolutnej (1701-1806)*, zaś w Gdańsku doszło do stworzenia nowego zespołu, który rozpoczął realizację szeroko zakrojonych planów badawczych zgodnie z programem ramowym „Dom gdański i jego mieszkańcy od późnego średniowiecza do początków XIX w.”, a także opracowaniem t. VI *Historii Gdańska* oraz kilku prac edytorskich.

Wieloletnie prace nad obszernym opracowaniem dziejów inteligencji zaowocował oddaniem do druku trytomowej pozycji pod red. J. Jedlickiego, opisującej dzieje polskich elit od czasów Oświecenia (poł. XVIII w.) do 1918 r. Łączy ona perspektywy historii społecznej i historii idei oraz dziejów kultury. Przedstawia przemiany inteligenckiej zbiorowości, jej światopogląd, jak również debatę na temat roli człowieka wykształconego w społeczeństwie i tworzenia się swoistego etosu tej grupy społecznej.

Badania nad historią społeczną Polski w XIX i XX wieku zwieńczone zostały publikacją tomu rozpraw zbiorowych *Metamorfozy społeczne II* (red. J. Żarnowski), a także tomu studiów *O polskich elitach raz jeszcze* (współred. T. Epsztein, A. Karpiński). Został oddany do druku III tom *Klio polska. Studia i materiały z dziejów historiografii polskiej po II wojnie światowej* (red. A. Wierzbicki).

W ramach badań nad historią najnowszą opublikowano m.in.: „*Polityka równowagi*” (1934-1939). *Polska pomiędzy Wschodem a Zachodem* (M. Kornat), *Historia politycznych tradycji. Piłsudski, Putin i inni* (A. Nowak), jak również *Odmiany i oblicza komunizmu. Węgrzy, Polacy i inni* (współred. M. Koźmiński). W druku znajduje się kilka monografii, będących rezultatem wieloletnich badań, m.in. *Czerwonym młotem w Orła Białego. Propaganda sowiecka w wojnie z Polską 1918-1921* (A. Leinwand), *Stany Zjednoczone a Europa Środkowo-Wschodnia w latach 1933-1941* (H. Marczevska-Zagdańska), *Litewska wojna partyzancka 1944-1953* (B. Makauskas), *Obóz pomajowy w województwie pomorskim w latach 1926-1939* (P. Olstowski) oraz *Karuzela na pl. Krasińskich. Studia i szkice z lat wojny i okupacji* (T. Szarota).

Z kręgu badań nad migracjami masowymi ukazały się aż dwa tomy wydawnictwa seryjnego *Migracje i społeczeństwo* pod red. J. Zamojskiego, t.12: *Migracje i społeczeństwa współczesne* oraz t. 13: *Migracje. Hiszpańskojęzyczna przestrzeń – trzy kontynenty*.

Został oddany do druku kolejny 8 tom wydawnictwa ciągłego *Polska 1944/5-1989. Studia i materiały* pod redakcją T. Szaroty.

Do osiągnięć roku 2007 należy zaliczyć następujące publikacje :

- Edward Opaliński, *Rodziny wielkosenatorskie w Wielkopolsce, na Kujawach i na Mazowszu za Zygmunta III. Podstawy karier*
- (red.) Janusz Żarnowski, *Metamorfozy społeczne*, t. 2: *Badania nad dziejami XIX i XX w.*

Wielu pracowników Instytutu Historii aktywnie uczestniczy w popularyzacji osiągnięć nauki historycznej, np.: w programach telewizyjnych i radiowych, publikacjach prasowych wykładach i odczytach publicznych, bierze udział w organizacji wystaw o tematyce historycznej i udziela konsultacji.

II Tytuły i stopnie naukowe uzyskane w IH PAN w 2007 r.

Profesorowie

- Tadeusz Wolsza

Doktorzy habilitowani

- Tadeusz Kondracki
- Polskie organizacje kombatanckie w Wielkiej Brytanii w latach 1945-1948
- Krzysztof Buchowski
Litwomani i polonizatorzy. Mity, wzajemne postrzeganie i stereotypy w stosunkach polsko-litewskich w pierwszej połowie XX wieku
- Andrzej Janeczek
Albium civium Leopoliensium. Rejestry przyjęć do prawa miejskiego we Lwowie 1388-1783, t. I, II

Doktorzy

- Tomasz Krzemiński
Polityk dwóch epok. Wiktor Kulerski (1865-1935), pomorski działacz narodowy i społeczny doby zaborów oraz odrodzonej Rzeczypospolitej
- Joanna Nalewajko-Kulikov
Od chederu do partii. Biografia żydowskiego komunisty na przykładzie Dawida Sfarda (1905-1981)
- Mateusz Rodak
Mit a rzeczywistość. Przestępczość Żydów w 20-leciu międzywojennym na przykładzie województwa lubelskiego
- Andrzej Smoliński
Polskie echa Rewolucji Węgierskiej 1956. Od wybuchu rewolucji 23 października 1956 r. do egzekucji premiera Imre Nagy'ego 16 czerwca 1958 r.

III Projekty badawcze („granty”) realizowane w 2007 r. w IH PAN

tytuł projektu	kierownik projektu	okres realizacji
Marian Szkot (1028-1082/83) i jego "Kronika świata"	dr Wojciech Baran-Kozłowski	2004 - 2007
Wojna krymska - konfrontacja różnych cywilizacji	prof. Jerzy Borejsza	2004 - 2008
Summaryzacja Metryki Koronnej	doc. dr Krzysztof Chłapowski	2007-2008
Ludzie kapituły poznańskiej w XV wieku	mgr Paweł Dembiński	2004 - 2007
Metryka Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1509-1551	prof. Antoni Gąsiorowski	2006 - 2007
Elektroniczna edycja Słownika Historyczno-Geograficznego Ziemi Polskich	prof. Tomasz Jurek	2007 - 2010
Kultura religijna na ziemiach polskich w średniowieczu, cz. 1: Struktury kościelno-publiczne	doc. dr Halina Manikowska	2005 - 2007

Rozwój osadnictwa w ziemi lwowskiej w średniowieczu i w czasach nowożytnych (XIV-XVI w.)	dr Andrzej Marzec	2006 - 2009
Henryk Wereszycki, Stefan Kieniewicz i polskie środowisko historyczne w latach 1948-1989. Korespondencja i inne dokumenty (opracowanie i przygotowanie do druku)	dr Elżbieta Orman-Michta	2007 - 2009
Nauki pomocnicze historii - syntezy (bibliologia, chronologia, demografia, znaki władzy i państwa polskiego)	prof. Andrzej Rachuba	2007 - 2010
Itinerarium Kazimierza Jagiellończyka	dr Grażyna Rutkowska	2005 -2007
Źródła do dziejów ziemi łęborsko-bytowskiej, 1657-1805 (prawo, ustrój, sądownictwo, stosunki społeczno-gospodarcze, polityczne i kulturalne)	prof. Zygmunt Szultka	2007 - 2010
Polskie organizacje niepodległościowe w dobie międzypowstaniowej	prof. dr Wiktoria Śliwowska	2005-2008
Nauki pomocnicze historii (kontynuacja: weksykologia, falerystyka, kostiumologia, geografia historyczna, dyplomatyka)	prof. Henryk Wisner	2007 - 2010
Nekrolog dominikanów krakowskich z początku XVII w.	dr Maciej Zdanek	2005 - 2007
Emigracja - mit a rzeczywistość (Polacy i Chorwaci w Peru i Chile w latach 1850-1939)	prof. Jan E. Zamojski	2006 - 2007

IV Konferencje organizowane lub współorganizowane przez IH PAN w 2007 r.

1. *The Crimean War 1853-1856. Confrontation between different civilizations* – Warszawa-Obory, 3-4 października
2. XIV Posiedzenie Polsko-Rumuńskiej Komisji Historycznej *Polska i Rumunia w Europie międzywojennej i w czasie wojny 1939-1945*, Białystok, 20-22 września

3. *Religie i Kościoły wobec migracji i migrantów* – Warszawa, 4-6 grudnia
4. *Wielkie Księstwo Litewskie i sąsiedzi* – Warszawa, 25-26 września
5. *Ożarów - Spiska Bela – Halicz* – Ożarów, 25 sierpnia
6. *1507 – 2007 Jubileusz 500-lecia Archikonfraterni Literackiej w Warszawie*, Warszawa, 30 listopada

V Działalność wydawnicza w 2007 r.

Jak już wspomniano w roku 2007 został utrzymany zadowalający rytm wydawania czasopism i wydawnictw ciągłych Instytutu. Łączna liczba publikacji (tytułów i tomów) wzrosła w stosunku do roku ubiegłego, ale jest nadal mniejsza niż w bardzo płodnych latach 2004-2005. W 2007 r. opublikowano łącznie 39 tytułów (51 tomów) wobec 36 tytułów (50 tomów) w 2006 r., 47 tytułów (59 tomów) w 2005 r. i 41 tytułów (51 tomów) w 2004 r. Struktura wydawnictw opublikowanych 2007 r. zbliżona jest do przeciętnej z ostatnich kilku lat (z nadal utrzymującym się nieznacznym spadkiem liczby monografii):

9 tytułów (19 tomów) czasopism

3 tytuły (5 tomów) wydawnictw ciągłych i słowników

8 tytułów monografii

8 tytułów wydawnictw źródłowych

9 tytułów zbiorów artykułów

2 inne

Ponadto przygotowano do druku 6 tytułów (ukazą się do końca marca 2008).

VI Współpraca naukowa z zagranicą w 2007 r.

W okresie objętym sprawozdaniem Instytut Historii PAN współpracował w ramach umów i porozumień z partnerem rosyjskim z: Instytutem Historii Powszechnej Rosyjskiej Akademii Nauk, Instytutem Historii Rosji Rosyjskiej Akademii Nauk, Instytutem Słowianoznawstwa Rosyjskiej Akademii Nauk; z partnerem czeskim z:

Instytutem Historii Czeskiej Akademii Nauk, Centrum Studiów Mediewistycznych w Pradze, Uniwersytetem Karola w Pradze, a także z Instytutem Historii Słowackiej Akademii Nauk, Instytutem Herdera w Marburgu, Instytutem Historii Litwy w Wilnie i Instytutem Historii Ukrainy Narodowej Akademii Nauk Ukrainy w Kijowie.

Należy zauważyć, że wyjazdy badaczy w ramach wymiany międzyakademijnej ulegają drastycznemu zmniejszeniu, toteż więzi bezpośrednie między instytutami, jak również osobiste wśród badaczy stanowią w zasadzie jedyną płaszczyznę kontaktów wymiany myśli naukowej i możliwości kwerendalnych.

W ostatnim roku Instytut był też organizatorem bądź współorganizatorem czterech konferencji międzynarodowych., przy czym najważniejsza z nich, *Wojna Krymska 1853-1856. Konfrontacja różnych cywilizacji* zgromadziła ponad 30 osób z 8 państw europejskich.

VII Nagrody i wyróżnienia, jakimi zostali uhonorowani pracownicy IH PAN w 2007 r.

- dr hab. Daniel Boćkowski - Nagroda Rektora II stopnia Uniwersytetu w Białymstoku za osiągnięcia naukowe
- prof. Dariusz Jarosz - Nagroda Rektora UW za książkę (wspólnie z Marią Pasztor) *Polska-Francja 1970-1980. Relacje wyjątkowe?*
- dr Tadeusz Kondracki - Konkurs wydawniczy „Prawda i Pamięć” Instytutu Pamięci Narodowej za książkę *Polskie organizacje kombatanckie w Wielkiej Brytanii w latach 1945-1948*
- dr hab. Anna Landau-Czajka - Nagroda Klio III stopnia w kategorii autorskiej za książkę *Syn będzie Lech...Asymilacja Żydów w Polsce międzywojennej*
- prof. Zygmunt Szultka - Zachodniopomorski Nobel 2006 przyznany przez Zachodniopomorski Klub Liderów Nauki w dziedzinie: nauki humanistyczne za *Źródła do kaszubsko-polskich aspektów dziejów Pomorza Zachodniego do roku 1945*
- prof. Zygmunt Szultka - II Nagroda w edycji książki pomorskiej (opracowania naukowe) za *Źródła do kaszubsko-polskich aspektów dziejów Pomorza Zachodniego do roku 1945*
- prof. Bogdan Wachowiak - Wyróżnienie za redakcję *Źródła do kaszubsko-polskich aspektów dziejów Pomorza Zachodniego do roku 1945*, t. I-IV.

Warszawa, 17 stycznia 2008 r.

Dyrektor Instytutu Historii PAN

Doc. dr hab. Adam Manikowski